

ТРОЙЦЬКА О.О.

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, м. Дніпропетровськ

СМЕРТНА КАРА ЯК САНКЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТЕОРЕТИКО-АПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Для забезпечення стабільності в суспільстві створюються відповідні норми, які визначають те чи інше правило поведінки, що є обов'язковим для людини. Значне місце в системі таких норм посідають правові норми. Однією з головних особливостей останніх є примусовий характер, тобто при їх невиконанні чи неналежному виконанні держава через уповноважені органи примусово забезпечує реалізацію норм права. При цьому винна особа притягується до юридичної відповідальності. Слід зауважити, що процеси демократизації та гуманізації, що відбуваються в сучасному суспільстві зумовлюють необхідність об'єктивності, виваженості при прийнятті рішення про притягнення винного до відповідальності. Тому проблематика юридичної відповідальності є досить актуальною.

Водночас, слід вказати, що особливої уваги потребує питання застосування конкретних санкцій як результат притягнення особи до юридичної відповідальності, зокрема, проблематика смертної кари, враховуючи неоднозначне ставлення до неї суспільства.

Смертна кара – один із найдавніших видів покарання. Протягом багатьох століть існування людства вона залишалася одним із найбільш важливих регуляторів людських взаємовідносин [1, с. 30]. Вона є однією з найбільш актуальних проблем сучасного суспільства. На тлі економічних, соціальних, політичних проблем це питання залишається надзвичайно важливим, оскільки торкається найвищої соціальної цінності – життя людини, і навіть якщо це життя особи, яка вчинила особливо тяжкий злочин.

Кримінологічна ситуація в Україні спонукає звернутися думками до кінця 1999 року, коли рішенням Конституційного Суду України була скасована смертна кара. Відмінивши смертну кару наша держава стала на бік демократизму та гуманізму, але кількість злочинів в Україні не зменшилась, їх навіть побільшало, причому вони стали жорстокішими ті більш зухвалими.

Одним із давніх інститутів покарання, які на думку наших предків убезпечували суспільство від масової злочинності, є смертна кара. Вона застосовувалася ще до виникнення розвиненої системи кримінального права.

Праобразом смертної кари була кровна помста, що застосовувалась до всіх винних, без будь-якого розслідування. Згодом право кровної помсти стало обмежуватись державою.

Завершальним етапом процесу ліквідації в правовій системі України покарання у виді смертної кари стало визнання Конституційним Судом України в рішенні від 29.12.1999 р. №11-рп/99 [2] положення частини Кримінального кодексу України 1960 р. (далі – КК України 1960 року), які передбачали смертну кару як вид покарання, такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) та внесення відповідних змін до КК України 1960р. Законом України від 22.02.2000 р. №1483 – III [3].

Смертна кара як вид покарання в українському законодавстві з'явилася, коли частина земель нашої держави знаходилася під правовим впливом Російської імперії, яка законодавчо закріпила смертну кару ще в 1398 році Двинською статутною грамотою.

За часів радянської влади смертна кара проголошувалась виключною і тимчасовою мірою покарання, радянський уряд декілька разів відмовлявся від її застосування. На початку існування радянської влади її відмінили у 1917 році II Всеросійського з'їзду Рад, але через декілька місяців знову почали застосовувати. У 1920 році декретом ВЦВК і РНК знову відмінили, проте в першому Кримінальному кодексі (далі - КК) 1922 року вона вже передбачалась [4, с. 94].

Вступивши 9 січня 1995 року до Ради Європи, Україна взяла на себе зобов'язання скасувати смертну кару. Це зобов'язання наша держава виконала 29 грудня 1999 року, коли рішенням Конституційного Суду України було визнано, що смертна кара суперечить Конституції України (зокрема, ст.3, ст.27 ст.28 Конституції України). Наразі ані Кримінальний кодекс 2000 року, ані жоден Закон України не передбачає такого виду покарання як смертна кара. У разі вчинення особливо тяжких злочинів призначається довічне позбавлення волі.

Неможливо стверджувати, що смертна кара є засобом відновлення справедливості. Одним із важливих чинників відмови від проти смертної кари, є можливість судових помилок, які можуть бути виправлені лише доти, доки людина ще не страчена [5, с. 48]. Історія нараховує достатню кількість випадків, коли страчувалися люди не причетні до скоєння злочинів.

Смертна кара також суперечить духу християнства. Право на життя передбачається не лише Конституцією України, а й Божим Законом, який є невід'ємним для кожної людини [1, с. 32]. Саме через це досить велика кількість нашого суспільства взагалі не уявляє і не сприймає смертну кару як вид покарання в цивілізованому світі.

Водночас, у суспільстві існують доволі розповсюджені аргументи за повернення смертної кари в Україні, зокрема: 1) засуджені до довічного позбавлення волі зізнаються, що безперечно, смертна кара стримувала б від жажливих злочинів [5;53]; 2) психологами доведено, що людина через кілька років ув'язнення (10 р. і більше) втрачає здатність тверезо оцінювати ситуацію і стає «овочем»; 3) сьогодні Україна витрачає на утримання ув'язнених чималі кошти, які відраховуються з податків громадян, у тому

числі й тих, чий близькі та рідні стали жертвами довічно засуджених. Отже, окрім зазначених страждань та матеріальних збитків вони ще й змушені утримувати вбивцю близької людини.

Отже, я вважаю, що в Україні необхідно відновити смертну кару, але як виняткову міру покарання за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах, згвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки, а також згвалтування малолітньої особи, умисне зараження іншої особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, якщо такі дії здійсненні щодо двох і більше осіб або неповнолітнього. Проте таке покарання, як смертна кара, повинно передбачати певний проміжок часу (приблизно – 3-5 років) для того, щоб уникнути судових помилок.

Список використаних джерел:

1. Макеєва Н. В. Проблема смертної казни в «зеркале» общественного мнения / Н. В. Макеєва // Вестник Московского университета МВД России. – 2008. – №1. – С.30-32.
2. Рішення Конституційного Суду України від 29.12.1999 року № 11 - рп/99 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190-1 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару) // Офіційний вісник України. – 2000. – № 4. – Ст. 126.
3. Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудового кодексів України. Закон України від 22.02.2000 р. №1483-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №17. – Ст. 123.
4. Лень В.В. Довічне позбавлення волі в чинному кримінальному законі як альтернатива смертній карі: питання виконання / В.В. Лень // Вісник Запорізького юридичного інституту. –2007. – №3. – С.94-95.
5. Васильченко Л. Смертна кара та права людини / Л. Васильченко // Безпека життєдіяльності. – 2007. – № 3. – С.48-50.
6. Костюк С. Смертна кара / С. Костюк // Віче. – 2010. – №10. – С. 52-53.